

TJHATA YA DITSHEBELETSO BAKENG SA DIPHOFU TSA BOTLOKOTSEBE MONA AFRIKA BORWA

**MATLAFATSO YA MORALO
WA MOLAO WA HA JWALE
O AMANANG LE DITOKELO
LE DITSHEBELETSO TSE
FUWANG DIPHOFU
TSA BOTLOKOTSEBE**

the doj & cd

Department:
Justice and Constitutional Development
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

LENANE LA DIKAHARE

MANTSWE A HO QALA KA LETONA 3

TLHEKELO 5

- Tiisetso 5
- Tumelo 6
- Temoho 6
- Tlhokomelo 7
- Mona re amohela Tjhata ena ya Diphofu 7

DITOKELO TSA HAO JWALO KA PHOFU YA BOTLOKOTSEBE 9

1. Tokelo ya ho tshwarwa ka tsela e se nang leeme le ka hlomphe bakeng sa seriti sa hao le ho ba le sephiri sa hao 9
2. Tokelo ya ho fana ka lesedi 10
3. Tokelo ya ho fumana lesedi 11
4. Tokelo ya tshireletso 13
5. Tokelo ya ho thuswa 14
6. Tokelo ya ho fumana ditlhapiso 15
7. Tokelo ya puseletso 16

DITLETLEBO 18

TLHAHISOLESERING E EKETSEHILENG 21

DIKANANELO 22

MANTSWE A HO QALA KA LETONA LA LEFAPHA LA TOKA LE NTSHETSOPELE YA MOLAO WA MOTHEO

Tjhata ya Ditshebeletso tsa Diphofu tsa Botlokotsebe ya Afrika Borwa ("Tjhata ya Diphofu") ke tokomane ya bohlokwa ya ho kgothaletsa toka bakeng sa bohle. Tjhata ya Diphofu e tsa-maelana le moya wa Molao wa Motheo wa Afrika Borwa, wa 1996, Molao wa 108 wa 1996, le Phatlalatso ya Matjhaba a Kopaneng ya Metheo ya Bohlokwa ya Toka bakeng sa Diphofu tsa Botlokotsebe le Tshebediso e Mpe ya Matla, 1985 (GAV RES/40/34).

***MOF. BS MABANDLA,
SETHO SA PALAMENTE
HAPE E LE LETONA LA
LEFAPHA LA TOKA LE
NTSHETSOPELE YA MOLAO
WA MOTHEO***

Haesale ho tloha ka 1994, le ho latela ntshetsopele ya moya wa ditokelo tsa botho, tsepamiso ya maikutlo e suthile butle ho tloha tshebetsong ya toka e neng e na le dikgohlano le kotlo ho ya tshebeletsong ya Toka e Lokisang. Hoo e leng hwa bohlokwa haholo ka Tshebetso ya Toka e Lokisang ke temoho ya hore botlokotsebe ha se feela tlolo ya molao kgahlanong le mmuso, empa hape ke ho lematsa kapa ho fosetsa motho e mong.

Hona ho tsamaelana le ponelopele e shebaneng le diphofu ya Leano la Naha la Thibelo ya Botlokotsebe bakeng sa tshebetso ya toka e sebediswang kgahlanong le botlokotsebe. Sepheo se fihlelwang qetelong ke sa matlafatso ya phofu ka ho fihlela ditlhoko tsa yona, e ka ba tse tshwarehang kapa tsa semoya.

Tjhata ya Diphofu le tokomane e hoketsweng ya bonyane ba maemo a amohelehileng ke ditokomane tsa bohlokwa tse hlakisang le ho kopanya ditokelo le ditlamo tse amanang le ditshebeletso tse fuwang diphofu le ba hlekefaditsweng ka botlokotsebe mona Afrika Borwa. Tjhata ya Diphofu e

tsamaelana le dipehelo tsa karolo ya 234 tsa Molao wa Motheo.

Ke na le tshepo hore ka maikemisetso le boineelo ba bakgetha-tema bohle tshebetsong tsa toka kgahlanong le botlokotsebe, Tjhata ena ya Diphofu e tla thusa morero wa ho kenya tshebetsong melao e tshwanetseng ka tsela e tla latela morero wa yona – ho etsa hore toka e be ntho ya sebele bakeng sa bohle.

TLHEKELO

Mmuso wa Afrika Borwa ka kakaretso le diakgente tse nang le seabo tshebetsong ya toka kgahlanong le botlokotsebe hantlente o:

Tiisetsa

Boitlamo ba Mmuso ba ho kenya tshebetsong mekgwa ya tshebetso e reretsweng tswelopele ya ho fetolwa ha tshebetso tsa toka e kgahlanong le botlokotsebe bakeng

sa ho sireletsa le ho kgothaletsa ditokelo tsa diphofu, ka ho ikamahanya le ditlamo tsa matjhaba tlasa ditokomane tsa matjhaba tsa ditokelo tsa botho tse jwalo ka Phatlalatso ya Matjhaba a Kopaneng ya Metheo ya Bohlokwa ya Toka bakeng sa Diphofu tsa Botlokotsebe le Tshebediso e sa Lokang ya Matla (1985) le Keketso ya Thibelo le Phediso ya Merusu Kgahlanong le Basadi le Bana ho Phatlalatso ya SADC ya 1997 e mabapi le Bong le Ntshetsopele;

Dumela

Hore ke karolo ya boikarabelo ba mmuso ho kgothaletsa hore bohle ba fihlela ka ho lekana ditokelo le tokoloho e tiisetwang Molaong wa Motheo, le hore tshebetso ya toka kgahlanong le botlokotsebe e ka fihlelwa feela ha ditokelo tsa diphofu le batho ba qosuwang di ka elwa hloko, tsa sireletswa mme tsa lekgangwa;

Lemoha

Sephetho se sebe haholo sa botlokotsebe diphofung, le bokgoni ba sona ba ho kgella tlase ditokelo tsa botho tsa diphofu;

Hlokomela

Kgatelopele e bonahalang e entsweng ho tloha ho qaleng ha demokerasi, mabapi le ho fetolwa ha tshebetso ya toka kgahlanong le botlokotsebe ho etsa bonnete ba hore ho fihlelwa ditshebetso tsa toka tsa karabelo ke bohle, ho sa natswe borabe, bong, setso le boemo setjhabeng. Mehato e fapaneng e se e kentswe tshebetsong jwalo ka karolo ya ho fetolwa ha tshebetso tsa toka e kgahlanong le botlokotsebe, ka mohopolo wa ho etsa bonnete ba ho kopanya diphofu, ho lekanya ditokelo tsa bona le tsa batho ba qoswang, le ho fokotsa ho tshwarwa hampe kgetlo la bobedi mehatong e fapaneng ya tshebetso tsa toka e kgahlanong le botlokotsebe;

Amohela ka tsela e jwalo Tjhata ena ya Diphofu

Ho lokisetsa ho kopangwa ha moralo wa ha jwale wa molao mona Afrika Borwa o amanang le ditokelo tsa diphofu le ditshebeletso tse fuwang diphofu tsa botlokotsebe, le ho:

- tshwarwa ka tsela e sa lokang hape tshebetsong ya toka e kgahlanong le botlokotsebe;

- etsa bonnete ba hore diphofu di dula e le batho ba bohlokwa tshebetsong tsa toka e kgahlanong le botlokotsebe;
- hlakisa maemo a tshebeletso a ka lebellwang ke diphofu le a fuwang diphofu ha di teana le mokgwatshebetso wa toka e kgahlanong le botlokotsebe; le
- ho hlophisetsa tokiso e nngwe bakeng sa diphofu ha ho sa fihlelwa maemo a amohelehileng.

DITOKELO TSA HAO JWALO KA PHOFU YA BOTLOKOTSEBE

Haebe o bile phofu ya botlokotsebe, ditokelo se latelang, jwalo ka ha di kentswe Molaong wa Motheo le melaong e meng e tshwanetseng, di tla latelwa ha o teana le tshebetso ya toka e kgahlanong le botlokotsebe:

1. Tokelo ya ho tshwarwa ka tsela e se nang leeme le ka hlompho bakeng sa seriti sa hao le ho ba le sephiri sa hao.

- O na le tokelo ya ho thuswa ka pele le ka hlompho, ho tshwarwa ka hlompho ya seriti sa hao le ho ba le sephiri sa hao ke ditho tsohle tsa lefapha lefe kapa lefe, institjhushene, ejensi kapa mokgatlo ofe kapa ofe o fanang ka ditshebeletso ho wena (oo mona o tla tsejwa ka moabi wa ditshebeletso)
- Mapolesa, ha a etsa diphuputso, batjhutihisi le bahlanka ba lekgotla la dinyewe ha ba hlophisetsa nyewe le ka nako ya ho mamelwa ha nyewe, mmoho le bohle ba bang ba fanang ka ditshebeletso, ba lokela ho nka

mehato ya ho fokotsa ntho efe kapa efe e ka ho sitisang, ho tswa ho ba bang, mme ho tsamaiswe dipuisano ka puo eo o ikgethelang yona le sephiring, ha ho hlokeha.

- Diketso tse na di tla thibela ho tshwarwa hampe hape ha phofu.

2. Tokelo ya ho fana ka lesedi

- O na le tokelo ya ho fana ka lesedi nakong ya ha ho etswa diphuputso le ha ho mamelwa nyewe ya botlokotsebe.
- Mapolesa, motjhutjhisi le mohlanka wa tshebeletso tsa tshokollo ya batshwaruwa ba tla nka mehato ya ho netefatsa hore seo o batlang ho se bua phuputsong, botjhutjhising le ho mamelweng ha parole se a mamelwa le ho lekolwa ha ho etswa qeto ya ho tswelapele ka phuputso, kapa ho tjhutjhisweng kapa kopanong ya Boto ya Parole.
- Tokelo ena e bolela hore o ka ba le seabo (moo ho hlokehang le moo ho kgonahalang) tshebetsong

ya toka e kgahlanong le botlokotsebe, ka ho kenela dikopano tsa ho mamelwa ha kopo ya beili, nyewe, kahlolo le/kapa kopano ya Boto ya Parole.

- Ho bolela hore o tla ba le monyetla wa ho etsa ditatemente tsa tlatsetso mapoleseng ha o hlokomela hore setatemente sa pele ha se a fella; hape, ha ho tshwanelehile, o ka etsa setatemente lekgotleng la dinyewe kapa wa fana ka bopaki ka nako eo ho tla dihwa kahlolo ho lemosa lekgotla ka sephetho se sebe sa botlokotsebe boo.
- Ho feta moo o ka nna wa etsa kopo ka lengolo ho Modulasetulo wa Boto ya Parole ho kenela dikopano tsa ho mamelwa ha parole le ho fana ka seo o se tsebang ka lengolo.

3. Tokelo ya ho fumantshwa lesedi

- O na le tokelo ya ho fumana lesedi le ho tsebiswa ka ditokelo tsa hao le ka moo o ka di sebedisang.
- Jwalo ka karolo ya tokelo ena, o ka kopa ho hlaloeswa ka puo ya hao eng kapa eng eo o sa e utlwisiseng.

- O na le tokelo ya ho fumana lesedi le ho tsebiswa ke baabi ba ditshebeletso ka ditshebeletso tsohle tse tshwanetseng tse leng teng bakeng sa hao.
- O tla tsebiswa ka seabo sa hao nyeweng le nako e behetsweng nyewe. O ka kopa lesedi mabapi le matsatsi ao lekgotla le tla dula ka ona, tefello ya ho ba paki le lenaneo la tshireletso ya dipaki.
- O ka kopa ho tsebiswa ka boemo ba nyewe, hore na motho eo ho thweng o tlotse molao o tshwerwe kapa tjhe, na o qositswe, o fuwe beile, o beuwe molato, o fumanwe a le molato, kapa o ahlotswe.
- O ka kopa mabaka a qeto e ileng ya nkuwa ka nyewe ya hao, hore ho qoswe kapa tjhe.
- O na le tokelo ya ho fumantshwa ditokomane tseo molao o dumellang hore o kgone ho di bona.
- O ka kopa ho fumantshwa lesedi mabapi le ho mamelwa ha nyewe tseo o ka di kenelang.
- O ka kopa motjhutjhisi ho tsebisa ramosebetsi wa hao ka ho mamelwa hofe kapa hofe ha nyewe ho tla etsa hore o se kgone ho ya mosebetsing.

4. Tokelo ya tshireletso

- O na le tokelo ya ho se tshoswe, tlatlatjwe, tshwengwe, tshabiswe, sokodiswe, fuwe tjo tjo, botlokotsebe le tshebediso e mpe. Ha o le paki o tla lokela ho tlaleha ditshoso tse jwalo sepoleseng kapa ho motjhutjhisi wa mmuso ya ka sehloohong.
- Mapolesa, ha o ikamahanya le ditlhoko tse itseng, a tla etsa kopo ya hore o kenngwe lenaneong la tshireletso ya dipaki.
- Ha kopo e jwalo e atlehile o tla kenngwa lenaneong la tshireletso ya dipaki moo o tla sireletswa, ka moo ho ka kgonehang ka teng, mefuteng yohle ya kgahlamelo e sa lokang, ho tshwenngwa le tshosong.
- Sena se tla netefatsa polokeho ya hao jwalo ka paki hore ho fumanwe bopaki ba hao, mme ho thibele le hore o se ikgule ho faneng ka bopaki ka lebaka la kgahlamelo e sa lokang.
- Tokelo ena e bolela hore maemong a itseng lekgotla la dinyewe le ka thibela phatlalatso ya lesedi le ha e le efe (ho kenyelletsa le boitsebiso ba hao) kapa le ka laela

hore nyewe e tshwarelwe sephiring (ho se na batho).

- O ka kopa Ditshebeletso tsa Tshokollo ya Batshwaruwa ho o tsebisa ha setlokotsebe se balehile kapa se fetiseditswe nqeng e nngwe.

5. Tokelo ya ho thuswa

- O na le tokelo ya ho kopa ho thuswa, mme le moo ho tshwanetseng, o kgone ho fihlela ditshebeletso tse leng teng tsa phedisano, bophelo le dikeletso, ekasitana le thuso ya semolao e loketseng ditlhoko tsa hao.
- Mapolesa a tla ho thusa ka ho o hlalose tsa tshebetso ya sepolesa, a ho tsebise ka ditokelo tsa hao le ho o romela ho ba bang ba tshwanetseng ba fanang ka ditshebeletso.
- Motsamaisi wa ofisi kapa hlooho ya ofisi lekgotleng la dinyewe o tla etsa ditlhophiso tsa hore ho be le ditshebeletso tsa toloko.
- Batjhutjhisi ba tla netefatsa hore ho nkuwa mehato e ikgethang mabapi le tlolo ya molao ka thobalano, merusu ya ka lapeng le ditabeng tsa sapoto kapa

tlhokomelo ya bana, le hore moo ho kgonehang, dinyewe di mamelwe makgotleng a kgethehileng a dinyewe.

- Ha o na le ditlhoko tse ikgethang, baabi bohle ba ditshebeletso, ho latela mosebetsing wa bona, ba tla nka mehato yohle e loketseng e tla ho kenyelletsa le ho etsa bonnete ba hore ho tshwarwa ka mokgwa o nang le kutlwelo.

6. Tokelo ya ho fuwa ditlhapiso

- O na le tokelo ya ho lefuwa bakeng la tahlehelo kapa tshenyo ya thepa e ileng ya bakwa ke botlokotsebe bo entsweng kgahlano le wena.
- O ka kopa ho ba teng ka letsatsi la kahlolo ya moqosuwa e be o kopa motjhutjhisi ho kopa lekgotla la dinyewe hore ho ntshuwe taelo ya ditlhapiso ka ho latela Karolo ya 297 le 300 ya Molao wa Tsamaiso ya Nyewe ya Botlokotsebe wa 51 wa 1977.
- “Tlhapiso” e bolela tjhelete eo lekgotla la dinyewe le e fang phofu e ileng ya lahlehelwa kapa ya senyehelwa ke thepa, ho kenyelletsa le tjhelete ka lebaka la

ketso ya botlokotsebe kapa tshitiso ka motho ya ileng a tshwarwa ka botlokotsebe.

- Motjhutjhisi o tla o tsebisa ha ho fanwe ka taelo ya ditlhapiso, a ho hlalose tse ka yona le ka moo e ka phethahatswang ka teng. O ka ritela nyewe kgahlano le moqosuwa moo e leng hore lekgotla la dinyewe ha le fane ka taelo ya ditlhapiso. Hona hangata ho etsahala moo ho seng bonolo ho lekanyetsa tshenyo ka ho ya ka tjhelete, mohlala, jwalo ka tshenyo ya botsitso ba kelello kapa bohloko le mahlomola.
- Tlelereke ya lekgotla la dinyewe e tla ho thusa ka phethahatso ya taelo ya ditlhapiso eo lekgotla le faneng ka yona.

7. Tokelo ya puseletso

- O na le tokelo ya ho buseletswa thepa eo o ileng wa e amohuwa ntle le molao, kapa ha thepa ya hao e ile ya sengwa ka tsela e seng molaong.
- “Puseletso” e bolela hore lekgotla la dinyewe, ka mora ho fumana molato, le laela moqosuwa ho kgutlisa the-

pa eo a ileng a fumanwa a le molato wa ho o amoha yona ka tsela e seng molaong, kapa ho lokisa thepa e sentsweng ka tsela e seng molaong, bakeng sa ho busetsa boemo boo o neng o le ho bona pele ha tlolo eo ya molao.

- Motjhutjhisi o tla o tsebisa seo puseletso e se kenyelletsang le tlelereke ya lekgotla la dinyewe e tla o thusa ho phetha tokelo ena

DITLETLEBO

O ntse o hopola hore o na le tokelo ya ho tletleba, o ka ikopanya le lefapha le itseng la mmuso kapa moabi wa tshebeletso ha o na le tletlebo efe kapa efe e mabapi le tshebeletso eo o e fumanang, kapa ha ditokelo tsa hao di sa natswe. Ha o sa kgotsofala ka mokgwa oo tletlebo ya hao e tshwarwang ka ona, o ka ikopanya le mekgatlo e kang:

- a.** Ofisi ya Mosireletsi wa Setjhaba,
- b.** Khomishene ya Ditokelo tsa Botho ya Afrika Borwa
- c.** Khomishene ya Tekano ya Bong
- d.** Bolaodi bo Ikemetseng ba Ditletlebo
- e.** Diofisi tsa Sepolesa sa Metropolitan,
- f.** Khansele ya Diprofeshene tsa Bophelo bo Botle ya Afrika Borwa
- g.** Leqwetha le tla kgethwa ke wena ka ditjeo tsa hao.

Bakeng la ho fumana lesedi le eketsehileng ka dintlha dife kapa dife tse mabapi le Tjhata ya Diphofu, re kopa hore o shebe tokomane ya Bonyane ba Maemo a Amohelehileng a Ditshebeletso bakeng sa Diphofu tsa Botlokotsebe. Tokomane ena e a fumaneha ofising efe kapa efe ya mmuso.

Bakgetha-tema tshebetsong ya toka e kgahlanong le botlokotsebe ba tla etsa bonnete ba hore dikhopi tsa Tjhata ya Diphofu di a fumaneha diofising tse na tse latelang:

- Makgotleng a dinyewe
- Diofising tsa Lefapha la Ditshebeletso tsa Tshokollo ya Batshwaruwa
- Diofising tsa balaodi ba Botjhutjhisi ba Setjhaba
- Ditjhankaneng
- Diteisheneng tsa mapolesa le Diyuniting tsa Diphuputso
- Diofising tsa Ditshebeletsong tsa Kahisano kapa diejensing

- Diofising tsa Ditshebeetso tsa Sepolesa sa Metropolitan
- Dibakeng tsa Bophelo bo Botle tsa Setjhaba

TLHAHISOLESADING E EKETSEHILENG

Ha o batla lesedi mabapi le ntlha efe kapa efe e kentsweng tokomaneng ena, o ka iteanya le ba Lefapha la Toka le Ntshetsopele ya Molao wa Motheo Bolaoding ba Bong dinomorong tse latelang:

Mohala: (012) 315 1670

Mohala: (012) 315 1296

Fekse: (012) 315 1960

Ekasitana le Bolaodi ba Ditshebeletso tsa Tshehetso ya Lekgotla la Dinyewe dinomorong tsena tse latelang:

Mohala: (012) 315 1830

Mohala: (012) 315 1378

Fekse: (012) 315 1851

Emeili: victimcharter@justice.gov.za

Weposaete: <http://www.doj.gov.za>

DIKANANELO

Tjhata ya Ditshebeletso tsa Diphofu ya Afrika Borwa e hlahisitswe ke Bolaodi ba Bong Lefapheng la Toka le Ntshetsopele ya Molao wa Motheo, ka tshebedisano le Mafapha a Ntshetsopele ya Setjhaba, Ditshebeletso tsa Tshokollo ya Batshwaruwa, Thuto, le Bophelo bo Botle, ha mmoho le Bolaodi ba Botjhutjhisi ba Naha, Ditshebeletso tsa Sepolesa sa Afrika Borwa, Khomishene ya Phetolo ya Molao ya Afrika Borwa, Khomishene ya Ditokelo tsa Botho ya Afrika Borwa, Ofisi ya Mosireletsi wa Setjhaba, Bolaodi bo Ikemetseng ba Ditletlebo, Ditho tsa Ditshebeletso tsa Makgistrata le Dikhomishene tsa Ditshebeletso tsa Toka ekasitana le ditho tsa Sepolesa sa Metro sa Tshwane.

Lefapha la Toka le Ntshetsopele ya Molao wa Motheo le ananela ka botebo dinyehelo tse entsweng ke mekgatlo e meng eo e seng ya mmuso le ditsha tsa thuto tlhahisong ya Tjhata ena ya Diphofu.

Private Bag X81
Pretoria, 0001
329 Pretorius Street
Momentum Building
Pretoria, 0002

the doj & cd

Department:
Justice and Constitutional Development
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA